

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Zbašnik

Intimna razmerja v pozni modernosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Zbašnik

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Švab

Intimna razmerja v pozni modernosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Človek je človeku opora,
obenem mu je tudi breme.
Če ti je breme pretežko,
ga odvrzi, a ne pozabi,
da s tem lahko izgubiš tudi oporo

(Frane Milčinski - Ježek 2008, 17).

Ne morem se dovolj zahvaliti dragi mentorici Alenki Šval za podporo, potrpežljivost in pomoč.

Posebej se zahvaljujem usem mojim, ker ste.

Intimna razmerja v pozni modernosti

To delo se ukvarja s fenomenom transformacije v intimnih odnosih zahodnih, poznomodernih družb. Gre za obdobje, v katerem si ljudje lahko svojo zasebnost organizirajo po lastnih preferencah. Intimnost je postala ključna značilnost tesnih medosebnih odnosov, ki gredo skozi globoke spremembe. Osrednja pozornost je namenjena sociološki analizi fenomena »čistih« razmerij kot ključnega fenomena preobrazbe intimnosti in zasebnosti. Ugotavljala bom, kateri družbeni dejavniki pogojujejo »čista« razmerja kot novo obliko intimnih razmerij. »Čista« razmerja bom opazovala tako, da jih bom postavila v kontekst partnerskih, seksualnih in starševskih razmerij. Ugotavljala bom, ali so v sodobni družbi »čista« razmerja in drugi spremljajoči fenomeni, kot so »plastična« seksualnost, »generacijski mir« ter protektivno otroštvo, ideal sedanjih zahodnih družb. Zanimalo me bo, na kakšen način so zgoraj naštetih fenomeni preobrazili intima življenje. Na tej točki bo posebna pozornost posvečena spremembam družinskih razmerij. Znotraj družinskih razmerij se bom ukvarjala predvsem z družinskimi vlogami in razmerji med starši in otroki.

Ključne besede: pozna modernost, partnerstvo, starševstvo, seksualnost, »čista« razmerja.

Intimate relationships in late modernity

This work deals with the transformation of intimate relationships in postmodern Western societies. It is a period in which people can organize their intimate relationships according to their preferences. Intimacy has become a key feature of close relations, which are going through profound changes. The main attention is paid to the sociological analysis of the phenomenon of »pure« relationships as a key phenomenon of the transformation of intimacy and privacy. I will identify which social conditions way of putting them into the context of partner relationships, sexual relationships and family relationships. I will investigate whether in late modern society pure relationships and other accompanying phenomena such as plastic sexuality, protective childhood and generational peace ideal represent current situation of Western societies. I will investigate how the listed phenomena has transformed intimate life. At this point, I pay particular attention to changes in family relationships. Within family relationships I will be mainly interested in family roles and the relationship between parents and children.

Key words: postmodernity, partnership, parenting, sexuality, »pure« relationships.

KAZALO

1	Uvod	6
2	Družbene spremembe pozne modernosti.....	7
2.1	Graditev intimnih razmerij v individualizirani družbi	8
2.2	Ključni koncepti v razumevanju družbenih sprememb intimnosti in intimnih razmerij	10
3	Spremembe v sferi zasebnosti, partnerstev in seksualnosti.....	10
3.1	Giddensovo poimenovanje »čistega« razmerja	11
3.2	Seksualna razmerja kot »čista« razmerja	12
3.3	Partnerska razmerja kot »čista« razmerja	13
3.4	Starševska razmerja kot »čista« razmerja	17
4	Diskusija	21
5	Zaključek	24
6	Literatura	25

KAZALO GRAFA IN TABELE

1	Graf 3.1: Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija.....	14
2	Tabela 3.2: Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija	14

1 Uvod

Poznomoderna družba nam ponuja vse manj družbenih navodil in norm glede partnerskih, seksualnih in starševskih odnosov, ki bi jim sledili in se po njih zgledovali. Nezmožnost in neznanje, da bi odnose, ki temeljijo na ljubezni dosegli, stopnjuje iskanje novih načinov, da takšen odnos vzpostavimo (Verhaeghe 1999). Tega ne ponazarjajo samo individualna iskanja posameznikov, s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju. Množica različnih priročnikov za samopomoč do resnih in preudarnih znanstvenih študij intimnega nam razkriva, da je razpravljanje o intimnosti vse bolj relevantno početje sodobnega človeka. Spremembe v intimnih razmerjih so interpretirane različno. Ni soglasja o intenzivnosti sprememb oziroma o tem, ali so razmerja zašla v globoke spremembe ali krizo. Pluralizirajo se spolne identitete in ideje samskosti. Spolnost kot taka se je osvobodila reprodukcije in odprla. Družinske oblike se pluralizirajo. Razširja se ideja o samostojni izbiri stila življenja. Posameznik ima lastno avtonomijo odločanja, ki je prisotna pri vseh pomembnih življenjskih odločitvah, ki se raztezajo od samostojne odločitve za otroka do seksualnega partnerja ali življenjskega partnerja. Predvsem izbira partnerjev poteka po pravilih potrošne kulture. V razmerju postajajo posamezniki nenadomestljivi in osebno odgovorni za lastne odločitve.

Namen naloge je analizirati in premisliti dognanja ključnih teoretikov sprememb intimnosti. Postavljena je teza, da je v pozni modernosti prišlo do pomembnih družbenih sprememb zahodnih postmodernih družb (družb pozne modernosti), ki so vplivale tudi na sfero intimnosti in partnerstev ter tako spremenile družbeno organizacijo intimnosti in partnerstev. Koncept sotočne ljubezni in njen prototip »čistega« razmerja postavljam prav na središče osvetljenega odra družbenih transmutacij. V nalogi se bom osredotočila na analizo treh vidikov sprememb v polju intimnosti: na partnerska, seksualna in družinska razmerja. Analizirala bom tudi medsebojni vpliv družbene strukture in intimnega življenja. Naloga je strukturirana v dveh glavnih delih. V prvem delu analiziram družbene spremembe pozne modernosti. Drug del pa sledi družbenim spremembam v sferi intimnosti, partnerstev, seksualnosti in v družinah. Obenem bom upoštevala dejstvo, da so partnerski, seksualni in družinski odnosi vedno hierarhizirani.

2 Družbene spremembe pozne modernosti

Družbena transformacija poznomoderne družbe je posledica procesov detradicionalizacije in individualizacije. Detradicionalizacija je povzročila premik od mističnih in kvalitativnih nazorov k posvetnemu in preračunljivemu načinu razmišljanja. Posamezniki so izgubili religiozen in celosten pogled na svet. Družba se je razcepila in onemogočila družbeno entiteto ter celovito vključenost posameznika v socialno okolje. Posameznikom je priznan relativno trden družbeni status na podlagi individualnih kvalitativnih in ne več s socialnim stanom. Organizacija intimnega življenja se je postopno preoblikovala iz družinske prisile v individualne odločitve (Ule in Kuhar 2000) in v iskanje sreče (Bauman 2002). Detradicionalizacija in individualizacija sta povzročili, da so institucije zgubile na pomenu. Sidrišča opore, ki so jo prej nudile zunanje institucije v poznomoderni družbi, iščemo v intimnih odnosih. »Vsako srečanje z ljubljenim bitjem se doživlja kot praznik. Vrednost vzpostavljenega intimnega odnosa je biti nekomu praznik« (Barthes 2002).

Intimni odnosi so v poznomoderni družbi idealizirani v vseh družbah, ne glede na ekonomski položaj, starost in izobrazbo. Raziskave nakažejo idealizacijo družine in ljubezenskega partnerstva. Na vprašanje o pomenu družine in starševstva posamezniki odgovarjajo, da jim pomeni »smisel, najvišje, prvo« (Beck in Beck - Gernsheim 2006, 194), medtem ko je v partnerskih razmerjih možno zaslediti romantično ljubezen, ki jo je najlažje ponazoriti s pojmom »ljubiti ljubezen«. Gre za situacijo, ko »subjekt ljubi ljubezen, ne objekt ljubezni« (Barthes 2002). Tipična lastnost, ki je transformirala partnerska razmerja je detradicionalizacija intimnosti, ki je povzročila zahtevo po zmanjšanju hegemonije zakonske skupnosti. Zakonska skupnost ni več moralno stanje, medtem ko se je podoba partnerstva obdržala kot visoka vrednota (Gross 2005). Odnos med starši in otroci je odnos brezpogojne ljubezni, nasprotno pa partnerska ter vsa druga razmerja temeljijo na pogojni ljubezni.

Intimnost se je preobrazila z vzponom modernizma. Družbeni redi, družbene norme, vrednote, država in njene institucije so zrušile razredne, stanovske, nacionalne, religiozne tradicije in jih nadomestile z zahtevo po samorefleksiji posameznika. Povečalo se je število izbir za vse družbene razrede. Mobilnost je prinesla multiple možnosti, ki niso bile vezane na kraj bivanja in navade (Ule in Kuhar 2003). Z delitvijo

dela in družbenim napredkom je religija v svoji institucionalizirani obliki izgubila vpliv na ekonomske, edukativne in politične segmente družbe. Prišlo je do »sprememb družbenega reda svetovnih razsežnosti« (Luckmann 1997, 84), saj se je vpliv religioznih institucij prenesel na druge institucije (Flere in Kerševan 1995). Naraščanju individualnih priložnosti je sledilo pomanjkanje globokih interakcij med posamezniki (Ule in Kuhar 2003). Moralne vrednote religije so se močno prepletle z ljubezenskimi ideali, kateri so se oblikovali v pojavu kulturno specifične romantične ljubezni. Preko procesa zahteve po spoznavanju boga in avtomatskega spoznanja sebe je nastala mistična povezanost ljubezenskega para z odnosom *reparativne narave*, kjer posameznik lahko doseže popolnost. Poleg tega se je nekdanja religiozna strast preobrazila v splošni pojav strastne ljubezni (*amour passion*), ki predstavlja povezovalno nit med partnerskim in seksualnim razmerjem ter za katero je značilno, da človeka v celoti prevzame. Giddens celo meni, da razprave o spolnosti v celoti spominjajo na pridiganje, kot da bi zamenjali teološko pridiganje in ga nadomestili z znanostjo o spolnosti (Giddens 2000). To, da je nekdo ljubljen, zanj pomeni priložnost, da se v težkih trenutkih lahko zanese na pomembnega drugega, ki ga ljubi, zato najdenje te druge osebe avtomatsko predstavlja odrešitev. Iskanje smisla v religioznih institucijah se je transformiralo v iskanje smisla z vero v intimna in zasebna razmerja. Pomembna postane individualna religioznost, ki je umeščena v sodobna intimna razmerja (Beck in Beck - Gernsheim 2006). Nova oblika »religije« v ljubljenega drugega »pa se ne dojema kot oblika religije, saj izhaja iz najglobljih želja posameznikov in predstavlja njihovo najintimnejše, nepremagljivo hrepenenje« (Beck in Beck - Gernsheim 2006, 199).

2.1 Graditev intimnih razmerij v individualizirani družbi

Medosebna razmerja so vpeta v širši družbeni kontekst poznomoderne družbe, za katero so značilni procesi individualizacije. Ta je prinesla svobodnejši življenjski slog kot novo pridobitev v sodobnih zasebnih odnosih. Posamezniki se odločajo brez družbenih omejitev (Beck in Beck - Gernsheim 2006; Giddens 2000). Negativni vidik individualizacije se kaže v ločenosti človeka od družbe, pri čemer naj bi po mnenju

nekaterih teoretikov posameznik izgubil smisel za recipročnost v odnosih (Kivisto 2011). Nekateri sociologi govorijo o t. i. svojskem življenju (*one's own life*), saj se intimni odnosi vzpostavijo na podlagi izbire (Beck in Gernsheim 2002), kar vpliva tudi na to, da so dolgotrajne partnerske zveze redke. Posledica družbenih sprememb je tudi ta, da so partnerska razmerja bolj odprta za prekinitev. Zaradi pogostega prehajanja iz ene partnerske zveze v drugo z relativno kratkimi obdobji samskega življenja prihaja do t. i. serijske monogamije. Gre za nov vzorec oblikovanja partnerskih razmerij, ki je nadomestil trajanje partnerske zveze (Giddens 2000). Po drugi strani drugi teoretiki zagovarjajo tezo, da se kljub opisanim družbenim spremembam v polju intimnosti ne ustvarja alienacija ali avtonomija, ampak da so se ustvarili pogoji za razvoj tesnih medosebnih vezi s pomembnimi drugimi (Kivisto 2011). Poznomoderna družba nudi moškim in ženskam pravico do osebne biografije. Vendar se ta pravica izkaže kot vprašljiva takrat, ko se najdeta osebi z nekomplementarnima osebima biografijama.

Izbira življenjskega stila predpostavlja možnost za svobodo ali za komplikacije. Statistika poroča o raznolikem oblikovanju zasebnega življenja, ki je poljubno. Pojavu samoodločbe pogosto sledi kriza medosebnih intimnih odnosov. Vse več je možnosti in ljudi, ki odločajo o svojih življenjskih potekih in prehodih ter tudi o formiranju prijateljstev, družine, starševstva, partnerskega razmerja, erotike in ljubezni. Do izraza prihajajo nekoč ponotranjene spolne vloge. Vse bolj se krha predstava o enačenju ženske z družino v prid ženskam, ki vse bolj segajo po delu izven doma. Ekonomska osamosvojitev žensk zdaj predstavlja pogoj za zagotovitev lastne eksistence. Konstruira se svobodni trg delovne sile, kjer svoboda pomeni nujo slehernega posameznika, da ponotranji samodisciplino in prilagodljivost kot značajsko lastnost, kar postaja vse bolj samoumevno. Prilagajanje trgu delovne sile izrisuje posameznika kot popolnoma mobilnega, to pa predstavlja enormno povečano fleksibilizacijo pri iskanju ravnovesja med zasebnim in javnim življenjem. Rotiranje med obema pa včasih pomeni zanemarjanje enega področja življenja v škodo drugega (Beck in Beck - Gernsheim 2006, 20-40), s čimer se krepijo socialne hierarhije in neenakosti, še posebej ekonomske in premoženjske razlike ter tudi razlike med spoloma.

2.2 Ključni koncepti v razumevanju družbenih sprememb intimnosti in intimnih razmerij

Intimnost je ena od temeljnih dimenzij konstrukcije partnerskih zvez ter seksualnih in starševskih odnosov (Shawn in Backenbach 2009; Jamieson 1998; Santore 2008; Giddens 2000). Intimnost v katerem koli odnosu je kompleksen pojem, ki ga opredeljujejo ljubezen, skrb in delitev, kar daje novo vrednost posameznikovi eksistenci. Vendar odnos med družbenim spolom, seksualnim vedenjem in intimnostjo ni dosegel družbenega konsenza. V družbenem prostoru je prisotno neenako obravnavanje spolov. Ženske in moški so pogosto prikazani enodimenzionalno. V realnem življenju moškega ali ženske so potrebe bolj kompleksne in kontradiktorne (Jamieson 1998). Pogajanja med moškimi in ženskami lahko privedejo do demokratizacije v medosebnih odnosih, ki je primerljiva z demokratizacijo v javni sferi. Emocionalna zadovoljitev v medosebnih odnosih bi lahko zmanjšala pretirana prizadevanja za ekonomski napredek (Giddens 2000). Družba z visokim ekonomskim standardom je iz kolektivismu prešla v individualizem, ki temelji na avtonomni izbiri (Inglehart in Oyserman 2004).

3 Spremembe v sferi zasebnosti, partnerstev in seksualnosti

V prizadevanju po osvoboditvi iz soodvisnih razmerij (ko posameznik potrebuje drugega za opredelitev svojih potreb), osvoboditvi od problematičnih posledic romantične ljubezni, toksičnega starševstva (zaradi posesivnosti staršev, zanemarjanja ali zlorabljanja otrok) ter osvoboditvi od težav s spolnostjo (Giddens 2000), se zdi »čisto« razmerje tisto, kar lahko omogoči svobodne in trdne odnose z vsebino in globino.

Naslednja poglavja so namenjena analizi sprememb na področju intimnosti z vidika partnerskih zvez, seksualnih zvez in odnosov med starši in otroci. Gre za implementacijo »čistih« razmerij v te tri medosebne odnose. S tem, da »čista« razmerja uporabljam kot izhodišče, preverjam, ali le-ta veljajo za partnerske, seksualne in starševske intimne odnose. Za razumevanje »čistih« razmerij sledi njihova opredelitev.

3.1 Giddensovo poimenovanje »čistega« razmerja

Giddens za generično prestrukturiranje intimnosti vpelje izraz »čisto« razmerje, ki ga definira kot »situacijo, kjer dva stopita v družbeni stik zaradi stika samega, zaradi tistega, kar lahko vsaka oseba dobi iz daljšega druženja z drugo osebo in ki traja le, če obe strani menita, da je obojestransko zadovoljivo« (Giddens 2000). Preobrat v »čista« razmerja se kaže kot realna možnost predvsem v partnerskih, seksualnih in prijateljskih razmerjih (Giddens 1995).

Ideali romantične ljubezni so razvili vedno bolj prisotna »čista« razmerja, katera vsebujejo element reflektivnega projekta jaza. Zato lahko individuum zaradi konteksta raznovrstnih možnosti ustvarja lastno avtobiografijo življenjskega poteka v visoko reflektivni družbi (Giddens 2000). Po Giddensu neenakosti spola, družbenega razreda, etnične pripadnosti in druge neenakosti preprečijo mnoge prehode k samorealizaciji (1995), vendar to ne velja za območje intimnih razmerij ravno zaradi same narave nagrajevanja v odnosu (Giddens 2000, 67).

Značilnosti »čistega« razmerja so:

- je diadno razmerje, ki vpliva tudi na druga intimna razmerja;
- razmerje ni povezano z ekonomskimi okoliščinami (»prosto plavajoče«);
- traja, dokler je emotivno zadovoljujoče;
- izvira iz pojava romantične ljubezni;
- je proces obojestranske zadovoljitve, zato ga je težko vzdrževati;
- je odprt in reflektivno organiziran ter temelji na kontinuiteti samoprespraševanja;
- zahteva odločitev in medosebno zavezanost; predanost nadomesti prej obstoječa zunanja sidrišča, obstoj omogoči recipročnost;
- zahteva sposobnost biti zaupljiv in sposobnost biti vreden zaupanja; gradi se z razvojem intimnosti (Giddens 1995, 89–97).

Sledi preverjanje posameznih značilnosti »čistega« razmerja v partnerskem, seksualnem in starševskem odnosu. Za vsak odnos posebej bom poiskala, katere od teh značilnosti »čistega« razmerja se lahko vzpostavijo v posameznem odnosu. Predpostavljam, da so

omenjene značilnosti najbolj prisotne v odnosu med starši in otroci, kadar odnos temelji na ljubezni. Zanima me tudi, kakšen potencial za »čisto« razmerje imata partnerska in seksualna zveza. V družbi prisotne socialne hierarhije se neposredno odražajo v medosebnih odnosih. Ugotavljala bom, kako socialne hierarhije vplivajo na »čisto« razmerje. V vsakem od treh intimnih zvez bom navedla nekatere Giddensove lastnosti »čistega« razmerja in jih primerjala z dognanji njegovih kritikov, saj si obetam sublimacijo o perspektivi, da se partnerski, seksualni ali starševski odnos približa »čistemu« razmerju.

3.2 Seksualna razmerja kot »čista« razmerja

Radikalne spremembe v intimnih odnosih na področju seksualnih razmerij imajo svoj začetek v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Vendar poznomoderna družba ni zgolj odraz revolucionarnih sprememb, ampak dejaven akter revolucije, katera se odraža predvsem v povečanju pestrosti spolnih življenjskih stilov. *Seksualna revolucija* v pozni moderni se od prvotne seksualne revolucije razlikuje v odsotnosti družbenih napetosti in konfliktov ter zato ustvarja učinek, kot da je ni (Bernik 2010). Seksualna revolucija odraža spremembe, ki so povezane s spolno odprtostjo. Spolna dejavnost ni več povezana z moralo seksualnih dejanj, ampak temelji na morali, podvrženi pogajanju (Schmidt 1995) v okviru komunikacije med partnerjema. Sam spolni akt poteka ločeno od reprodukcije, kar označujemo kot fenomen »plastična« seksualnost. Omogočil ga je izum kontracepcije, pozneje pa razvoj novih reproduktivnih tehnologij. Seksualnost je postala osebna lastnost, ki se jo lahko poljubno preoblikuje in odraža zahtevo žensk po spolnem užitku (Giddens 2000) ter pripomore k enakopravnim odnosom med spoloma. Mnogi avtorji zatrjujejo, da je seksualnost tehnična, kjer je tako moška kot ženska stran vedno bolj uravnotežena, ženske pa doživljajo vedno večjo spolno svobodo (Giddens 2000; Jamieson 1998; Weeks in drugi 2003).

Seksualnost se povezuje z ljubeznijo v partnerskem razmerju. Mnogi moški in ženske iščejo partnersko zvezo prek spolnosti (Giddens 2000; Bauman 2003). Vsak posameznik, ne glede na težnjo po samozadostnosti, teži k ustvarjanju enosti (Bauman 2002), katera zahteva seksualno zadovoljitev zato, da se odnos obdrži (Giddens 2000).

Potencial za združitev dveh oseb je *ars erotika* (Giddens 2000) ali *scientia sexualis*, torej ustvarjalen spolni odnos. Vendar je seksualno življenje v poznomoderni družbi povezano z racionalnostjo, preračunljivostjo in znanstvenimi dognanji, ki deluje kot da »danes vsi vse vedo, toda nikomur ni jasno« (Bauman 2002, 38). Bolj kot da posameznik nadzoruje lastno seksualno življenje se zdi, da so niti nadzora v rokah medicine, medijev in znanosti.

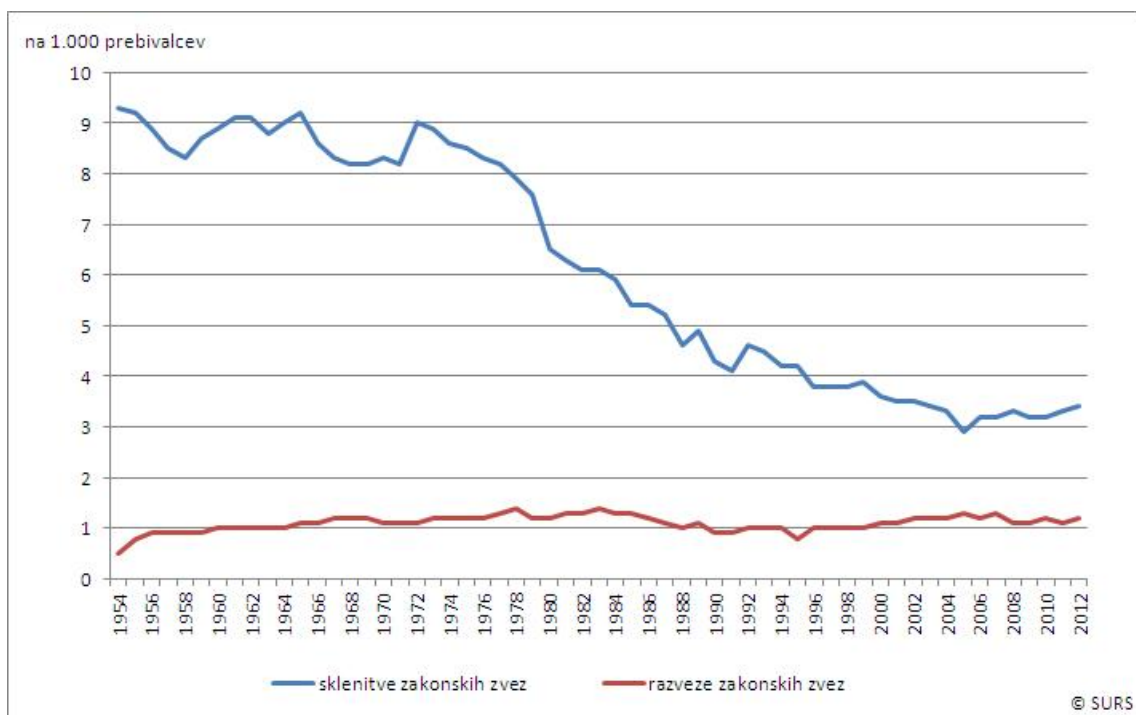
»Čisto« razmerje na seksualnem področju ima potencial jasne razmejitev seksualnega razmerja od partnerskega razmerja kot dve ločeni koeksistenčni celoti. Sorazmerno pa moški še vedno delijo ženske na »častne« in »nečastne« (Giddens 2000), zato je svoboda v preobrazbi intimnosti v seksualnih razmerjih stvar miselnega stanja. Videti seksualna razmerja kot možnost za samorealizacijo se zdi kot labirint s tremi možnimi izhodi. Eden izhod vodi v negotovost, drugi v zasvojenost s spolnostjo, tretji pa v erotiko.

3.3 Partnerska razmerja kot »čista« razmerja

Sunkoviti pretresi na področju partnerskih razmerij prinašajo *nestabilne življenjske poteke* z več začetki, več izbirnimi biografijami, več odhajanja. Partnerje v ljubezni zaznamuje več iskanja skupnih življenjskih poti, ali iskanja poti iz enega razmerja v nove oblike samskosti ter v vzpostavljanje novih partnerskih razmerij. Svet intime in zasebnosti je lahko svet iščočih ljudi, ki jim je dovoljena prekinitve slabih odnosov in ustvarjanje novih razmerij (Ule in Kuhar 2003; Giddens 2000; Jamieson 1998; Weeks 2003). V partnerskem razmerju je vse bolj v ospredju težnja k poznavanju lastnosti partnerja. Želja po tem, da bi imeli »posebnega človeka« se umika želji po »posebnem razmerju« (Giddens 2000, 67). Podobno Ule navaja premik od »zakona kot institucije« k »zakonu kot odnosu« (Ule in Kuhar 2003, 51).

Preobrazba intimnih in zasebnih razmerij na področju partnerskih in seksualnih razmerij je posredno razvidna skozi demografske podatke na socialnem področju, ki obsegajo statistične podatke o pogostosti sklepanja porok in razvez ter o registriranih istospolnih skupnostih. Statistični podatki so urejeni v sledečem grafu in tabeli

1 Graf 3.1: Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija

2 Tabela 3.2: Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija

	1982	1992	2002	2011	2012
Sklenitve zakonskih zvez	11.689	9.119	7.064	6.671	7.057
Razveze zakonskih zvez	2.537	1.966	2.457	2.298	2.509
Na 1.000 prebivalcev					
sklenitve zakonskih zvez	6,1	4,6	3,5	3,3	3,4
razveze zakonskih zvez	1,3	1	1,2	1,1	1,2
Razveze na 1.000 sklenitev zakonskih zvez	217	215,6	347,8	344,5	355,5
Povprečna starost					
ženina	27,6	29,3	32,3	34	34,3
neveste	24,2	26,1	29,2	31,2	31,5
Povprečna starost ob sklenitvi prve zakonske zveze					
ženina	25,7	27,1	30,1	31,4	31,5
neveste	22,6	24,2	27,4	29,1	29,8
Registrirane istospolne partnerske skupnosti, Slovenija					
	2008	2009	2010	2011	2012
Skupaj	2	11	9	15	11
med moškima	1	7	4	7	8
med ženskama	1	4	5	8	3

Vir: SURS (2012).

Prejšnje leto je bilo sklenjenih 3.4 zakonskih zvez in 1.2 razvez zakonskih zvez na 1000 prebivalcev. V Sloveniji poteka proces *deformalizacije partnerskih razmerij* (Rener in drugi 2006), ker se sklenitev zakonskih zvez zmanjšuje (glej Graf 3.1) na račun vse bolj priljubljenega organiziranja partnerskega življenja v obliki kohabitacij (Rener in drugi 2006; Beck in Beck-Gernsheim 2002; Jamieson 1998). Od leta 2002 je Slovenija po deležu take oblike skupnega partnerskega življenja v Evropskem vrhu. V tem obdobju se je število družin zunajzakonskih partnerjev z otroki povečalo z 29.000 na 49.000. Po zadnjih zabeleženih podatkih je v Sloveniji 10.8 % kohabitacij (Statistični urad Republike Slovenije 2012). Sklenjenih zakonskih zvez je bilo 7.057, kar je 5.8% več kot v letu 2011. Povprečna starost ob poroki je vse višja. Povprečna starost ženina je bila 34.3 let (ob sklenitvi prve zakonske zveze 31.5 let) starost neveste pa 31.5 let. Ob sklenitvi prve zakonske zveze je bila povprečna starost neveste 29.8 let. Sklepanje zakonskih zvez se pomika v višje starostne skupine. Leta 1992 je 38 ženinov na tisoč moških sklenilo zakonsko zvezo v starostni skupini od 20 do 24 let, leta 2012 jih je v isti starostni skupini sklenilo 8. Leta 1992 je 61 nevest na tisoč žensk sklenilo zakonsko zvezo v starostni skupini 20-24 let, leta 2012 jih je v isti starostni skupini sklenilo 18. Večina zakonskih zvez se sklene med državljani Republike Slovenije. Zakonskih zvez, kjer sta ženin in nevesta državljana Slovenije, je 80%. V letu 2012 se je razvezalo 2.509 zakonskih zvez, za 9.2 % več kot prejšnjem letu. Mož je bil ob razvezi star povprečno 45.5 let, žena pa tri leta mlajša. Med tistimi, ki so se razvezale v letu 2012, se jih je skoraj polovica po več kot 15 letih trajanja zakonske zveze. V polovici razvezanih zakonskih zvez so bili prisotni otroci. Polovica teh otrok je bilo dodeljenih materam (49%), 30.1% jih je bilo dodeljenih obema staršema, ostali očetu. V letu 2011 je bilo v Sloveniji največ registriranih istospolnih partnerskih skupnosti do sedaj. Registriranih je bilo 11 istospolnih partnerskih skupnosti, in sicer 8 moških in 3 ženske istospolne partnerske skupnosti (glej Tabelo 3.2). Navedeni podatki so signifikantni zato, ker naraščajoča stopnja kohabitacij nakazuje ne samo na naraščajočo potrebo po dobrem odnosu ob sočasnem zmanjševanju pomena institucije družine, ampak tudi potrjuje, da je partnersko razmerje najpomembnejše osebno razmerje tudi v vsakdanjih praksah, navkljub temu dejstvu, da ni vedno utemeljeno na ljubezni, kjer bi cenili partnerjeve/partnerkine kvalitete (Jamieson 1998). Tezi pritrjujem, saj ni opaziti visokega porasta

razvez zakonskih zvez. Hkrati zavračam Giddensovo tezo o tem, da živimo v družbi, v kateri so ljudje sposobni ostati skupaj le dokler cenijo partnerjeve kvalitete.

Odpiranje drugemu ter ljubezni, ki je dejavna in odvisna, Giddens poimenuje »sotočna« ljubezen. Taka ljubezen je odvisna od intimnosti in le ta bo odločilna za obstoj ljubezni in poglobitev razmerja (Giddens 2000, 66). Vendar Giddens spregleda, da »čisto« razmerje kot model dobrega odnosa ni imun na družbene vplive. Nasprotno, nanj vplivajo mnoge družbeno-ekonomske, etnične in spolne razlike. Še posebej zato, ker empirične raziskave razkrivajo še večjo delitev med družbeno-ekonomskimi in etničnimi skupinami (Jamieson 1998, 175), iz česar lahko sklepamo, da bodo »čista« razmerja zaradi objektivnih družbenih dejavnikov še težje dosegljiva.

Za doseganje »čistih« razmerij so spolne razlike velika obremenitev. Razumevanje svoje spolne vloge je bistvena za odločanje v medosebnih odnosih. Obratno, družbeno razumevanje moških in ženskih vlog, ki je močno vpeto v našo kulturo, bo odločilno pri sprejemanju političnih in družbenih odločitev, od katerih so odvisne možnosti žensk in moških. V partnerskih razmerjih so prisotne spolne razlike, ne glede na spolno usmerjenost. Homoseksualna razmerja so »težavna, zapletena in kratkotrajna«, medtem ko se heteroseksualna razmerja »pogosto zdijo kot bojna polja, kjer se agresivnost in odprti boj prepletata z globokim sovraštvom«, konflikt med spoloma pa vodi v prekinitvev razmerja (Giddens 2000, 151–152). Vendar Giddens prezre, da so vsi odnosi v vsakdanjiku konfliktne narave in ni nujno, da ne trajajo kljub temu, da niso emotivno zadovoljujoči. Po drugi strani obstajajo heteroseksualni pari, kjer se oba partnerja pogajata za enake možnosti. Ravno ta razmerja dajejo še največ upanja v smislu radikalnih sprememb med moškimi in ženskami. Prakticiranje takšnih razmerij poteka v smislu delitve dela. Dokazan je vpliv delitve gospodinjskega dela in prihodka na občutek ljubljenosti pri ženskah. Istočasno raziskave dokazujejo prepad med egalitarnimi ideali heteroseksualnih parov in večji vložek žensk v vzdrževanje gospodinjskega in zasebnega življenja (Jamieson 1998).

Ženski pritiski na moške po enakosti so dovolj veliki, da so moški začeli slediti tej zahtevi, vendar ji še niso popolnoma dorasli, kar se kaže z njihovim obnašanjem v realnosti in negotovostjo v svoji spolni vlogi. Ženske izgubljajo svojo spolno identiteto, svoje bistvo ženskosti in si poskušajo moške podrediti. Posledično moški ženske

zahteve ali napačno interpretirajo ali so zaradi njihovih zahtev zaskrbljeni (Giddens 2000). Problem so tudi percepcije koncepta moškosti in ženskosti. Zaznati je mit o »razumnih moških« in »čustvenih ženskah«. Potencial partnerskega razmerja kot »čistega« razmerja lahko črpamo ravno iz spolnih razlik. V pozni moderni družbi se v medsebojnih odnosih zahteva visoka čustvena inteligentnost moškega, ki bo znal občutiti čustva in ženske, ki bo znala razumeti čustva.

3.4 Starševska razmerja kot »čista« razmerja

Družina je v zadnjih nekaj desetletjih doživela pomembne družbene spremembe, najbolj očitna pa je *pluralizacija družinskih oblik*, kar pomeni, da se delež klasičnih jedrnih družin (heteroseksualni par z otroki) zmanjšuje na račun pojava drugih družinskih oblik (enostarševske družine, reorganizirane družine, razširjene družine, istospolne družine itd.). Pojavljajo se spremembe povezane s poljubnim ustvarjanjem družin. Partnerstvo in starševstvo sta ločena pojava, saj se partnerja lahko odločita za razmerje, ki ne vključuje otrok. Otrok ni več nujno konstitutiven pogoj družine. Družine se spreminjajo po spolni in starostni strukturi, v družinskih vlogah, družinskih potekih in z delitvijo družinskega dela. Prišlo je tudi do sprememb glede želje po starševstvu. Značilna je splošna družbena mentaliteta po dobri emocionalni in instrumentalni oskrbljenosti (Ule in Kuhar 2003), kar zajema pojem »odgovorno« starševstvo in pomeni, da je odločitev za starševstvo najpogosteje odvisna od možnosti in socialnih pravic (Rener 2006, 102). Podobno Ule razloge pri odločanju za starševstvo vidi v individualnih željah, ki so odvisne od upoštevanja življenjskih omejitev (Ule in Kuhar 2003, 55–60).

V odnosu staršev do otrok se je verjetno največja sprememba zgodila v premiku k osrediščenosti na otroka (Ule in Kuhar 2003, 58) oziroma pojavu fenomena protektivnega otroštva. Izraz označuje prepričanje, da morajo starši poskrbeti za otrokove potrebe z intenzivno skrbnostjo (Švab 2001, 63–81), katera se morda, zaradi splošnega javnega strahu za varnost otrok, spreobrača v »starševsko paranojo«. Starši niso več obremenjeni s specifičnimi skrbmi za otroka, ampak trpijo zaradi splošne izgube zaupanja (Furedi 2008), kar se kaže v zadrževanju otrok v primarni družini. Odločitev za otroka je vse manj povezana z ekonomskimi razlogi ter vse bolj z

emocionalnimi in socializacijskimi, kar pomeni osebno odgovornost in velik vložek za blaginjo otrok, v zameno za emocionalno zadovoljitev (Ule in Kuhar 2003; Giddens 2000). Otroci za starše vse bolj pomenijo »psihološko funkcijo koristnosti«, saj tudi starševska vloga omogoča občutek samouresničevanja (Ule in Kuhar 2003, 57). Poudarek na pomen materinstva, na ženske kot primarne skrbnice za otroke, se na ta način še bolj utrjuje, toliko bolj kolikor partner išče svojo poklicanost v družbenem življenju.

Istočasno se je spremenil odnos otrok do staršev. Opazen je fenomen »generacijskega miru«, ki pomeni obračanje otrok k staršem in splošno visoko vrednotenje življenja v (primarni) družini. Posledičen pojav LAT-faze (»living apart together«) označuje življenje doma do tridesetih ali dlje, do česar pride zaradi vmesne faze odvisnosti med izvorno družino in celovito neodvisnostjo. V tej fazi starši nastopijo kot glavna opora »v vlogah pomočnikov, vzpodbujevalcev in zaupnikov«. Poleg osebnih interesov obračanja moških in žensk v primarno družino, na ta pojav vplivajo tudi državne politike, neokonservativne ideologije, kriza družb na zahodu in tranzicijska dogajanja na evropskem vzhodu (Rener in drugi 2006, 89–100). Konsenza o tematiki, kako takšno obračanje otrok na starše vpliva na funkcionalno odraslost otrok in pojav patološkega narcizma, ni. Mnogi mladi odrasli v družbi visoke moderne odraščajo pozneje, kar se kaže v težavah s prilagajanjem. Tako se zdi, kot da nekateri moški in ženske ne želijo opustiti otroškega sveta in izključiti ta vidik odraslosti v obliki osebne praznine ter hkrati obdržati občutek polnosti, ustvarjalnosti. Vrata za prehod v nekaj smiselnega so tako zaprta, ostaja le še sled v delu, ki ni konstelirano.

Glede na to, da so družinska razmerja spremenjena in prihaja do zmanjševanja deleža jedrnih družin, se funkcija družbenega pomena družine ne zmanjša. Kljub vsem spremembam družina še vedno ostaja temeljna institucija družbe, saj ohrani ontološko varnost in zaupanje (Švab v Rener 2006), ki jo otroci pridobijo z ljubeznijo staršev. Predpostavljam, da so značilnosti »čistega« razmerja najbolj prisotne v odnosu med starši in otroki, kadar temeljijo na ljubezni, ki ni dvoumno izražena. Bolj kot se odnos med starši in otroki približuje »čistemu« razmerju, bolj otroci postajajo osebno kompetentni oziroma sposobni zaupanja v sebe, druge in svet (Illouz 2007). Medosebni družinski in prijateljski odnosi v fazi otroštva oblikujejo seksualno identiteto

posameznikov, preko njih poteka učenje ljubezni, sodelovanja, delitve (Jamieson 1998). Torej implikacija družinske pluralnosti v družbo za posameznika pomeni »optimalno podporo in spodbudo« (Beck in Beck - Gernsheim 2006, 145), kjer na ravni družine človek pridobi temeljne kompetence za graditev »čistih« razmerij. Starševstvo omogoča »čista« razmerja.

Vsi odnosi med starši in otroki niso nujno utemeljeni samo v ljubezni. Gre za t. i. toksično starševstvo, ki proizvaja emocionalno nekompetentne otroke za »srčna« prijateljstva, resnično intimnost in odkrito komunikacijo (Giddens 2000; Rener in drugi 2006). Vendar nekateri odnosi ne temeljijo nujno na uspešni komunikaciji. Obstajajo empirične študije o odnosih, kjer družinski člani redko govorijo med seboj, a se počutijo blizu drug drugemu. To velja tudi za vsa intimna razmerja. Obstaja več dimenzij intimnosti. To so komponente skrbi, podpore, pomoči in brezpogojne ljubezni, ki so lahko vzpostavljene kljub odsotnosti »čiste« ljubezni v pojmovnem imaginariju Giddensa o starševski ljubezni. Taki odnosi temeljijo bolj na dejanjih kot na besedah, občutkih in emocijah. Kljub temu, da razmerja med starši in otroki ne vsebujejo komponente »čistega« razmerja, ampak temeljijo na vertikalnem razmerju, se odnosi utrdijo in obdržijo izključno zaradi (vzajemne) hvaležnosti (Jamieson 1998) ter pravic (ekonomskih in emocionalnih), obveznosti in koristi, ki jih s tem prinašajo. Odraščanje v vertikalnem družinskem kontekstu razmerij med starši in otroki, kjer je moč zadnje besede na strani staršev, s sočasnimi dopuščanjem otrokovih argumentov, verjetno prispeva k močni razviti morali otrok in posledično njihovi trdni osebni strukturi, kar na eni strani prinaša kvalitetno zasebno življenje, na drugi strani pa družbeno najbolj funkcionalno adaptacijo mladih odraslih ter posledično družbeno produktivnost. Poleg tega v odnosu med starši in otroki obstaja moralna obveznost, da poskrbijo drug za drugega- starši v otroštvu svojih otrok in otroci v ostarelosti svojih staršev. Pomanjkljivost Giddensove teorije je tam, kjer ne upošteva, da se bo odnos med starši in otroki, ki ni emotivno zadovoljujoč, kljub temu najverjetneje nadaljeval.

Aplikacija zahtev »čistega« razmerja na nove družinske kontekste je možna s spremembo v vrednotah žensk v zvezi z delom, družino, vzgojo otrok ter partnerstvom (Švab 2001), saj lahko mlade in izobražene ženske največ storijo za reševanje teh težav z *dvigom osebne avtonomije* (Rener in drugi 2006), da bodo zmogle živeti s partnerjem

kot enakovredne posameznice. Še posebej pri heteroseksualnem razmerju je pogoj za obstoj enakosti v razmerju delo na sebi, na »refleksivnem projektu jaza« (Giddens 2000, 55). Jamieson temu nasprotuje, saj v boj za enakost med spoloma vključuje predvsem usmerjanje kreativne energije v dejanja praktične ljubezni in skrbi, torej gradnjo na samem odnosu, na zaupanju, poglobljanju intimnosti. Enostransko delo na osebni avtonomiji lahko vodi k težavam v razmerju ali k oblikovanju alternativnih identitet ter poljubnim oblikovanjem razmerij (Jamieson 1998). Če kot bistveno za ohranitev »čistega« razmerja razumemo odločitev za medsebojno zavezanost, se zdi formalna vzpostavitev zakonske zveze dokaj primerna rešitev. Formalno vzpostavitev zakonske zveze zato lahko razumemo kot nadgradnjo partnerskega razmerja in večjo zaščito otrok. Vendar sodobna družba ustvarja neenakosti že s prepovedjo zakonske skupnosti nekaterim družinskim oblikam.

V družinah vendarle prihaja do nekaterih sodobnih problemov, ki jih moški in ženske rešujejo vsak po svoje. Spolne razlike ostajajo, ne glede na to kako se vedenje družinskih članov oziroma ljubezenskih partnerjev približa »čistemu« razmerju. Spolna delitev družbenih vlog in družinskega dela ostajata enak družbeni konstrukt (Švab v Giddens 2000; Jamieson 1998), ki ju je morda možno razbiti z večjim razumevanjem in upoštevanjem partnerja. Ženske in moški pogosto ostajajo na dveh bregovih vsak s svojimi opredelitvami spolnih vlog. Nasprotja med moškimi in ženskimi pričakovanji se zato vse bolj poglobljajo. Ženske težave segajo v čas zgodnjega izobraževanja, saj so večinoma odraščale ob šolskem sistemu legitimne izenačenosti izobraževanja. Z vstopanjem na trg delovne sile se pogosto srečujejo z dejansko *spolno segregacijo*, v povezavi s tem pa so prisiljene reševati *konflikt med zaposlitvijo in materinstvom* (Rener in drugi 2006; Beck in Beck - Gernsheim 2006; Švab 2001), pri čemer prihaja do novih razpletov in individualnih rešitev. Navsezadnje je ženskost navidezno vedno bolj povezana z lastno odločitvijo za materinstvo, zato ženske po svoje organizirajo družinsko življenje tako, da se odločajo med dvema možnostima. Ali v življenju ne bodo materinile ali bodo materinstvo preložile na poznejša leta. Odločitev za materinstvo je tesno povezana z zaposlitvenimi pogoji. Za sodobno žensko je značilna (navidezna) svoboda, ob hkratni vpetosti v celoten razpon možnosti in tveganj družb pozne moderne. Ženskam je nemalokrat naloženo dvojno delo, saj razvijajo poklicno kariero s sočasnim opravljanjem dela v zasebnosti, ki obsega materinjenje in/ali skrb za

starejše ter (neplačano) gospodinjsko delo. V popolnoma drugačnem položaju so sodobni moški. Ali osebno identiteto še vedno iščejo ali se v razmerju popolnoma podredijo ženski moči, kar se kaže tudi kot spodletela identiteta »očetovske vloge« (Giddens 2000; Švab 1998; Ule in Kuhar 2003). Tako moške kot ženske pestijo sodobne družbene pasti, nove oblike tveganja so prisotne za oba spola in vse oblike družin. V materialnem smislu govorimo o »demokratizaciji revščine«, pri čemer nenaden pojav revščine niti ni več značilen za marginalne družbene skupine (ampak za večji del družbe) niti ni toliko permanentna, kolikor je začasna faza v življenjskem poteku (Beck-Gernsheim 2006, 53). Omenjene spremembe zlahka vodijo v konflikt med moškimi in ženskami ter se iztekajo v razhajanja družinskih potekov.

»Čisto« razmerje oziroma bolj demokratičen odnos lahko, pri spreminjanju družinskih vlog, odpira vrata za enakomernejšo razporeditev ženskega javnega (poklicnega) in zasebnega (družinskega) življenja ter uravnoteženje razmerij med spoloma (Giddens 2000; Ule in Kuhar 2003). Ženske so prvič v zgodovini tako izobražene, sposobne, zanimive in brez spodbud za zmanjšanje dvomov povezanih z družino. Moška vključenost in usmerjanje k družinski blaginji je nujna za stabilizacijo zasebnih in družinskih odnosov. Po drugi strani sta družinska vloga materinstva in vloga očetovstva tako pomembna dela sodobno konstruirane družine, da bi vsako prestrukturiranje za oba spola pomenilo še večje težave in obremenitve (Ule in Kuhar 2003; Rener in drugi 2006), zato sta moški in ženska družbene težave prisiljena reševati v zasebnosti svojega doma.

4 Diskusija

V diplomskem delu prikazujem, da so zasebni odnosi odraz širših družbenih dogajanj, saj izhajam iz teze, da je v *pozni moderni prišlo do pomembnih družbenih sprememb, ki so na sfero intimnosti vplivale tako, da so spremenile družbeno organizacijo intimnosti*. Ne le karijerne odvisnosti, ampak tudi oblike posameznikove odvisnosti od izobraževanja in družbeno-pravnih predpisov, od načrtovanja prometa, prostih mest in delovnih časov v vrtcih ter različnih modelov socialnega, zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja (Beck in Beck - Gernsheim 2006, 20–40) samodejno

povezujejo našo dobro vcepljeno predstavo o neomejeni različici možnosti samoizbir v zasebnih in intimnih odnosih, z našim utopičnim pojmovanjem svobodnega, prosto gibajočega in svetovljanskega posameznika. Ločiti želim koncept zaslužene in nezaslužene svobode, pri čemer slednja vodi v posameznikov padec na hierarhični lestvici, prilagojeni kulturi sodobnega časa. Nasprotno je zaslužena svoboda nujno ciljno usmerjena in močno samoregulirana s strani posameznika. Posameznik lahko v današnji kulturi doseže pomembne življenjske cilje s samoodpovedovanjem in samonačrtovanjem, kar ne vključuje svobode brezбриžnega življenja do sebe ali drugih. Posledice kolektivnega ustvarjanja samostojnih avtobiografij dandanes potekajo še posebej v škodo partnerskih in seksualnih razmerij, saj vodijo v samozadostnost in bi lahko predstavljale problem tudi na družbeni ravni. Intimnost v medosebnih odnosih je zato težje vzpostaviti in jo vzdrževati.

Moški in ženske lahko svojo zasebnost oblikujejo preko pogajanj. Kolikor bolj na »čisto« razmerje gledajo kot na plemenit, najvišji cilj, toliko bolj omogočijo drugemu pokazati svoj pravi jaz. Če sklepamo po lestvici Maslowe hierarhije vrednot, lahko ugotovimo, da »čisto« razmerje omogoči zadovoljitev fizičnih potreb, potreb po varnosti in ljubezni ter ostalih višjih vrednot (Werther in Davis 1985). Ker se na nivoju »čistega« razmerja posameznik počuti dovolj varno in svobodno, dobi motivacijo za večjo aktivnost, kar vodi v produktivno družbo. Po drugi strani je posameznik, tako kot je trdil Giddens, dovolj emocionalno zadovoljen, da ne stremi zgolj k materialnim vrednotam.

Da bi ugotovila, kako moški in ženske oblikujejo svojo zasebnost, sem uporabila koncept »čistega« razmerja in ga implicirala v partnerske, seksualne in starševske odnose. Zanimale so me možnosti za bolj demokratičen odnos v vse bolj poljubno pluraliziranih oblikah partnerskih, seksualnih in starševskih razmerjih. Težave za doseganje večje egalitarnosti bi lahko predstavljalo zanikanje sprememb in vztrajanje v nekdanjih vzorcih vzpostavljanja zasebnega življenja, ki vse manj ustrezajo realnosti (Ule in Kuhar 2003, 152). V družbi visoke modernosti se zasebni in intimni odnosi vse bolj poljubno pluralizirajo. Veliko novih oblik zasebnosti je stigmatiziranih, saj kljub upadanju moči tradicije in posledičnega zmanjševanja habitualiziranih tradicijskih vedenj, to še nič ne pomeni za obseg vedenja, ki podlega navadam (Campbell v Ule

2000, 70). Pričakovanja, po formiranju predobstojećih zasebnih razmerij so trdovratna, zaradi obstoječe heteronormativnosti kot normalnega stanja od katere so druge oblike razmerij odklon v družbi (Giddens 1995).

Zdi se, da so seksualna razmerja mnogokrat ločena od partnerskih razmerij, vendar je rezultat bolj odvisen od individualnih pogajanj med moškimi in ženskami. Bolj odprta seksualnost prinaša možnost kompromisa med spoloma. Premiki so se zgodili tudi pri ženskah, saj so ugotovile, da je zadovoljiva seksualnost bistveni pogoj za uspešno partnersko zvezo (Giddens 2000). Menim, da radikalne premike obljublajo ravno instrumentalno in emocionalno urejena heteroseksualna razmerja, kljub temu, da se zdijo homoseksualna razmerja bolj verjeten prispevek k zmanjšanju spolnih razlik. Tudi v diplomskem delu za ugotavljanje »čistega« razmerja uporabljam model heteroseksualnega razmerja, saj se mi zdi interesantno zaradi obstoječih (spolnih) razlik. Odnos med moškimi in ženskami ni brezpogojen, kar pa še ne pomeni, da se v razmerju ne pričakuje brezpogojnega dela, ki sega od zahtev po inteligentnih čustvih do delitve dela med partnerjema.

Glavna značilnost družin je, da so same po sebi že »čisto« razmerje, kljub hierarhiji med člani družine in kljub temu, da odnosi znotraj družine niso vedno utemeljeni na ljubezni. Starševsko razmerje temelji na ponotranjeni moralni dolžnosti. Starševstvo je močno povezano z »odgovornim« starševstvom (Rener in drugi 2006). Pritiski na matere so večji, vloga očetov pa pogosto nejasna. Otroci so spremenili odnos do staršev in obratno, kar pa ni povzročilo zmanjšanja pomena družine, saj ima le ta pogosto še večji vpliv na individualna življenja (Jamieson 1998).

Glavni odnos znotraj družine je ta med dvema odraslima osebama, ki urejajata družinski potek pod pogojem, da sta se za to odločila. Ureja se porazdelitev vlog vseh družinskih članov. Težave bi lahko imeli homoseksualni pari, vendar se lahko tudi oni dogovorijo za določeno razmejitev spolnih vlog, ki jim pripadajo določene dolžnosti in pravice. Vprašanje gospodinjskega dela bi bila zato domena vseh družinskih članov s principom enake porazdelitve. Partnerja in predvsem ženske dobijo v takšnem razmerju več zadovoljstva, otroci pa se znotraj tako organizirane družine naučijo razumeti meje, zato lažje sprejmejo kulturne cilje. Taki posamezniki spoštujejo družbene omejitve in ne

postanejo indiferentni. Problem žensk, ki so v partnerskih in družinskih razmerjih ponavadi najbolj obremenjene z odnosnim delom in delom »za« sebe, je kronično pomanjkanje časa za delo »na« sebi. Izhod iz prezapletenega rotiranja vsakdanjika lahko ponuja partner s prevzemanjem deleža družinskega dela nase, saj s takšnim odnosom partnerja optimalno pridobita. V poznomoderni družbi se je emancipacija najbolj razživela v polju intimnosti. Vendar ženske v svoji borbi za enakopravnost z moškimi niso uspele izraziti ženskega principa, zato je prisotna neenakomerna spolna porazdelitev dela tako v javni kot v zasebni sferi. Moški in ženske zato pogosto ne razumejo pričakovanj nasprotnega spola.

5 Zaključek

Procesi individualizacije, detradicionalizacije in sekularizacije so intenzivirali potrebo po tesnih intimnih odnosih. Predpostavila sem, da v »čistih« razmerjih razlogi neenakosti niso povod za razhod para, istočasno pa sem sklepala, da neenakosti predstavljajo sprožilec razhoda. »Čisto« razmerje omogoči možnost za odpornost proti razhodu zaradi neenakosti, vendar samo po sebi ni samodejen pogoj za ohranitev intimnega odnosa. Lahko bi rekli, da ga ni vedno težko vzpostaviti, vendar ga je vedno težko ohraniti.

Vprašanje, kako trajno vzpostaviti »čisto« razmerje v intimnih razmerjih, ostaja nerešeno. Smer reševanja tega vprašanja lahko črpamo iz zaupanja v ljudi, saj zaupanje v pozni modernosti postaja zelo pomembna značilnost. Slabost »čistega« razmerja je v tem, da se težko ohrani, ker ga katera koli oseba v odnosu lahko prekine. Odnos bi se pravzaprav lahko ohranil z odločitvijo za stalen trud, da odnos traja. »Čisto« razmerje samo po sebi to omogoči, saj temelji na lastni avtonomiji in ne več na tradicionalnih vzorcih. Nujno je sprejemanje elementa tveganosti kot neizbežne sestavine sodobne družbe v kolikor upoštevamo, da je edina brezpogojna ljubezen ta med starši in otroci.

6 Literatura

Barthes, Roland. 2002. *Fragmenti ljubezenskega diskurza*. Ljubljana: Collegium graphicum.

Bauman, Zygmund. 2002. *Tekoča moderna*. Ljubljana: Collegium graphicum.

Beck, Ulrich in Elisabeth Beck - Gernsheim. 2002a. *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: FDV.

--- 2006b. *Reinventing the Family. In Search of New Lifestyles*. Malden: Blackwell Publishers.

Bernik, Ivan. 2010. Spolnost v času individualizma in racionalnosti. *Družboslovne razprave* 26 (65): 7–24.

Flere, Sergej in Marko Kerševan. 1995. *Religija in sodobna družba*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Furedi, Frank. 2008. *Paranoid parenting. Why ignoring the experts may be best for your child*. Continuum Press.

Giddens, Anthony. 1991/1995. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

--- 2000. *Preobrazba intimnosti. Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Collegium graphicum.

Gross, Neil. 2005. The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered. *Sociological Theory* 23 (3): 286 – 311.

Illouz, Eva. 2007. *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Inglehart, Ronald in Daphna Oyserman. 2004. *Individualism, Autonomy and Self-expression: The Human Development Syndrome*. Dostopno prek: http://sitemaker.umich.edu/culture.self/files/inglehart__oyserman__2004.pdf (18. marec 2012).

- Jamieson, Lynn. 1998. *Intimacy: Personal Relationships in Modern Societies*. Oxford: Polity Press.
- Kivisto, Peter. 2011. *Key ideas in Sociology*. Los Angeles: Sage.
- Luckmann, Thomas. 1997. *Nevidna religija*. Ljubljana: Založba Krtina.
- Milčinski- Ježek, Frane. 2008. *Preprosta ljubezen: pesmi*. Ljubljana: Sanje.
- Rener, Tanja, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek. 2006. *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Santore, Daniel. 2008. Romantic Relationships, Individualism and the Possibility of Togetherness: Seeing Durkheim in Theories of Contemporary Intimacy. *Sociology* 42 (6): 1200–1217.
- Schmidt, Gunter. 1995. Emancipation and Social Change in Heterosexual Relationships: *Journal of Psychology & Human Sexuality* 7 (3): 7–20.
- Shawn, Patrick in John Beckenbach. 2009. Male Perceptions of Intimacy: A Qualitative Study. *The Journal of Men's Studies* 17 (1): 47–56.
- Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Popis 2012: Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija, 2011 - končni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4814 (20. junij 2012).
- Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
- Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Založba FDV.
- Verhaeghe, Paul. 1999. *Ljubezen v času osamljenosti*. Ljubljana: Orbis.
- Weeks, Jeffrey. 2003. *Sexuality*. New York: Routledge.
- Werther, William B. in Keith Davis. 1986. *Personnel management and Human Resources*. New York: McGraw - Hill.